

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Dotazník o vývoji ponuky a dopytu na trhu úverov

Jún 2006

Zhrnutie

V júli 2006 NBS opäť uskutočnila prieskum, ktorého cieľom bolo zistiť vývoj na trhu úverov. Prieskumu sa zúčastnilo 16 bánk a 3 pobočky zahraničných bánk. Objem úverov poskytnutých týmito bankami a pobočkami zahraničných bánk predstavoval 97% z celkového objemu poskytnutých úverov klientom.

V prvom polroku 2006 v porovnaní so situáciou v druhom polroku 2005 sa tempo rastu objemu úverov poskytnutých podnikom vo viacerých bankách spomalilo. Celkový objem poskytnutých úverov podnikom bol v prvom polroku 2006 približne rovnaký ako v druhom polroku 2005. Väčšina bánk nehodnotila zmeny v dopyte po úveroch ani v úverových štandardoch ako významné. Niektoré banky však zmierňovali úverové štandardy na poskytovanie úverov podnikom, najmä malým a stredným. V druhom polroku 2006 sa neočakáva výraznejšie zmierňovanie úverových štandardov podnikom. Dôvodom zmierňovania štandardov bola naďalej konkurencia medzi bankami a dopyt po úveroch zo strany klientov. V porovnaní s rokom 2005 sa výrazne znížil význam dopadu očakávaní o budúcej makroekonomickej situácii na zmierňovanie úverových štandardov. Zmierňovanie sa týkalo najmä konkrétnych podmienok poskytovaných úverov. Na rozdiel od sektora obyvateľstva, opäť veľká časť účastníkov trhu úverov poskytovaných podnikom identifikovala pokles úrokovej marže a poplatkov v porovnaní s druhým polrokom 2005. Nárast dopytu po úveroch poskytovaných podnikom bol menej výrazný ako v druhom polroku 2005.

Významnou zmenou na trhu úverov obyvateľstvu bolo zvýšenie úrokových sadzieb. Ďalej pokračoval trend zmierňovania úverových štandardov na poskytovanie úverov v tomto segmente. Banky očakávajú zmierňovanie štandardov, najmä na poskytovanie účelových úverov zabezpečených nehnuteľnosťou. Pri týchto úveroch zároveň najviac bánk očakáva ďalšie zvyšovanie dopytu. Významným faktorom je zvyšovanie výdavkov na nehnuteľnosti súvisiace s pokračovaním rastu ich cien. Popri konkurencii v bankovom sektore vplýva na zmierňovanie štandardov aj zmena v riadení kreditného rizika a v nastavení rizikového apetítu.

Poznámka k spôsobu prezentácie agregovaných údajov:

Pokiaľ nie je uvedené inak, údaje v texte aj v grafoch sú uvedené vo forme tzv. **čistého percentuálneho podielu**. Napr. čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov obyvateľstvu, je vypočítaný ako rozdiel percentuálneho podielu úverov obyvateľstvu poskytnutých bankami, ktoré uviedli zmiernenie štandardov, na celkových úveroch, a percentuálneho podielu úverov obyvateľstvu poskytnutých bankami, ktoré uviedli sprísnenie štandardov, na celkových úveroch. Zjednodušene povedané, jednotlivé odpovede bánk sú vážené priemerným objemom úverov príslušného typu za prvý polrok 2006. Presný postup výpočtu uvedeného ukazovateľa a agregácie odpovedí od jednotlivých bánk je podrobne vysvetlený v dokumente „Metodológia vyhodnotenia dotazníka“.

Výsledky prieskumu sú prezentované v agregovanej podobe. Správa je založená na názoroch jednotlivých bánk a nevyjadruje názory NBS.

Úvery podnikom

Situácia na trhu úverov podnikov

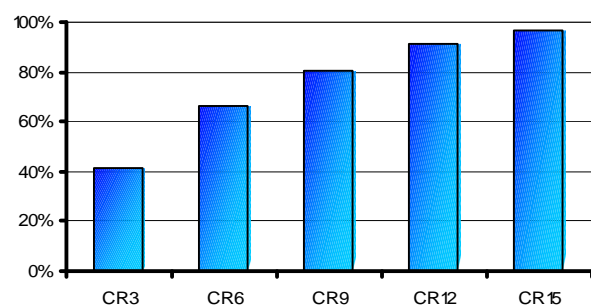
Trh úverov podnikom, ktorý zahŕňa úvery domácim a zahraničným nefinančným a finančným spoločnostiam, živnostiam a neziskovým organizáciám, zaznamenal počas prvého polroka 2006 pokračovanie trendu nárastu celkového objemu. Tento trend možno pozorovať už od začiatku roku 2005. Jeho tempo sa pritom výrazne nezmenilo. Objem úverov podnikom vzrástol počas prvého polroka 2006 (od decembra 2005 do júna 2006) o 78 mld. Sk, t.j. o 9%. Objem novočerpaných úverov poskytnutých podnikom zostal v prvom polroku 2006 na rovnakej úrovni ako v druhom polroku 2005. V druhom polroku 2005 zaznamenal pritom objem čerpaných úverov nárast oproti prvému polroku 2005 o 44%. Uvedený rast úverov podnikom od začiatku roku 2005 však neznamenal zmenu koncentrácie na trhu týchto úverov. Podiel objemu úverov podnikom poskytnutých troma najväčšími bankami na celkových úverov poskytnutých podnikom bol 41% (CR3 index)¹, rovnako ako v druhom polroku 2005.

Z hľadiska objemu úverov asi polovicu tvoria úvery poskytnuté nefinančným spoločnostiam.

¹ CRk index vyjadruje podiel úverov k bánk s najvyšším poskytnutým objemom úverov na celkovom objeme poskytnutých úverov.

Počas prvého polroka 2006 bol rast ich objemu porovnateľný s rastom v druhom polroku 2005, približne na úrovni 10%. Úvery poskytnuté finančným spoločnostiam, ktoré v druhom polroku 2005 zaznamenali vysoký rast (42%), vzrástli v prvom polroku 2006 o 12%. Významný bol najmä rast úverov finančným spoločnostiam poskytnutých v eurách (25%). Objem úverov živnostiam vzrástol o 7%.

Graf 1 Koncentrácia poskytnutých úverov podnikom v bankovom sektore

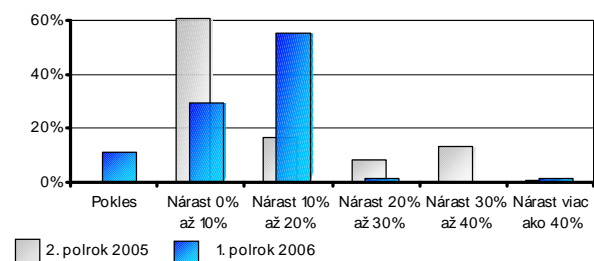

CRk index vyjadruje podiel úverov k bánk s najvyšším poskytnutým objemom úverov podnikom na celkovom objeme poskytnutých úverov podnikom.

Na základe údajov teda možno zhrnúť, že v bankovom sektore ako celku nenastali významné zmeny v objeme novoposkytnutých úverov podnikom, hoci sa znížil relatívny rast úverov finančným spoločnostiam a zmenilo sa rozloženie nárastu úverov v jednotlivých bankách. To čiastočne potvrdzujú aj závery dotazníka. Trhový podiel bánk, ktoré uviedli, že v dopyte ani v úverových štandardoch nenastali žiadne

významnejšie zmeny, bol 55%. Zároveň sa v porovnaní s druhým polrokom 2005 znížil trhoví podiel bánk, podľa ktorých boli zmeny v objeme novoposkytnutých úverov spôsobené predovšetkým nárastom dopytu zo strany klientov (z 51% na 34%).

Graf 2 Rozloženie percentuálneho nárastu objemu úverov podnikom za prvý polrok 2006

Na vodorovnej osi je zobrazená zmena objemu úverov poskytnutých podnikom. Na zvislej osi je zobrazený podiel bánk v danom stĺpci na celkových úverov poskytnutých podnikom.

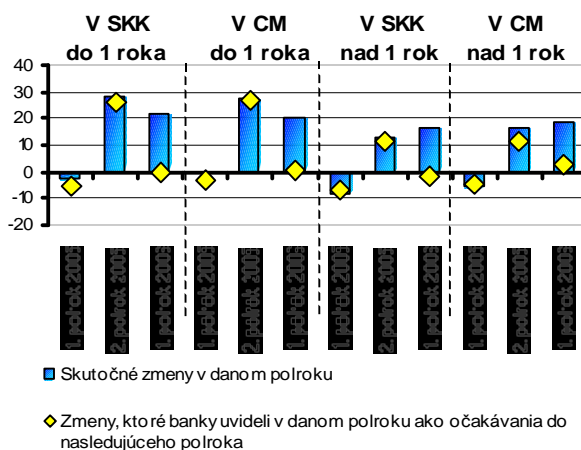
Vývoj na strane ponuky

V prvom polroku 2006 pokračovalo zmiernovanie úverových štandardov na poskytovanie úverov podnikom. Čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernovali úverové štandardy na úvery veľkým podnikom, sa však mierne znížil a v agregovanom pohľade bol približne na úrovni očakávanej v druhom polroku 2005. Na druhej strane sa v prvom polroku 2006 v porovnaní so situáciou v roku 2005 zvýšil čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernovali úverové štandardy na poskytovanie úverov malým a stredným podnikom. Týka sa to najmä krátkodobých úverov. Percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili tieto úverové štandardy, bol viac ako 40%. Zároveň banky, ktoré sprísňovali úverové štandardy na úvery malým a stredným podnikom, mali trhoví podiel asi 10%.

Celkovo možno povedať, že na trhu úverov sa vo väčšej miere zmiernovali úverové štandardy na poskytovanie úverov malým a stredným podnikom v porovnaní s úverovými štandardmi na poskytovanie úverov veľkým podnikom. To je zmena oproti predchádzajúcemu polroku, kedy bolo významnejšie zmiernovanie najmä úverových štandardov týkajúcich sa veľkých podnikov. Druhou významnou zmenou je zmena

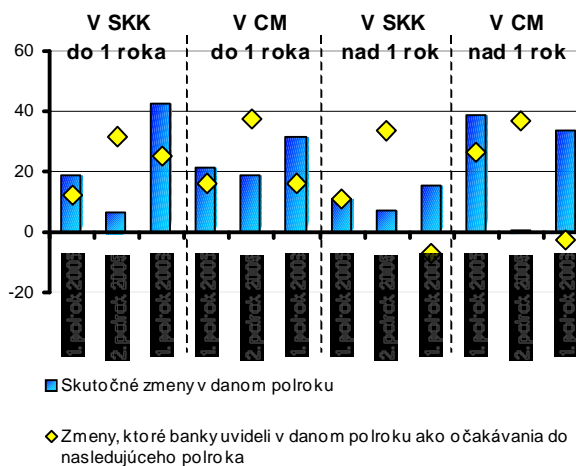
očakávaní. Zatiaľ čo v druhom polroku 2005 banky očakávali ďalšie zmiernovanie štandardov, v prvom polroku 2006 majú banky, ktoré očakávajú ďalšie zmiernovanie alebo sprísňovanie štandardov, iba malý trhoví podiel.

Graf 3 Zmeny úverových štandardov na úvery veľkým podnikom

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov veľkým podnikom.

Graf 4 Zmeny úverových štandardov na úvery malým a stredným podnikom

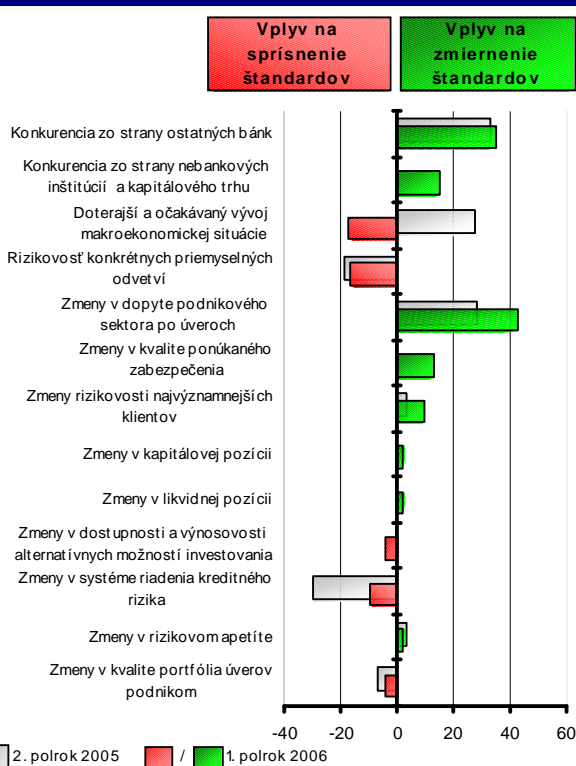

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov malým a stredným podnikom.

V prvom polroku 2006 zostali ako najvýznamnejšie faktory vplývajúce na zmiernovanie úverových štandardov konkurencia v bankovom sektore a zmeny v dopyte podnikov po úveroch. Vývoj makroekonomickej situácie, ktorý

mal v druhom polroku 2005 pomerne významný vplyv na zmiernovanie úverových štandardov, v prvom polroku 2006 vplýval skôr na ich sprísňovanie. Na druhej strane všetky banky, ktoré sprísňovali úverové štandardy na poskytovanie úverov podnikom, uviedli ako jeden z dôvodov zmeny v systéme riadenia kreditného rizika a zvýšenie rizikovosti významných klientov alebo priemyselných odvetví. Spolu s vplyvom očakávaní o vývoji ekonomickej situácie to môže naznačovať čiastočný pokles dôvery bankového sektora v pokračovanie doterajšieho vývoja.

Graf 5 Faktory vplývajúce na zmeny úverových štandardoch na úvery podnikom

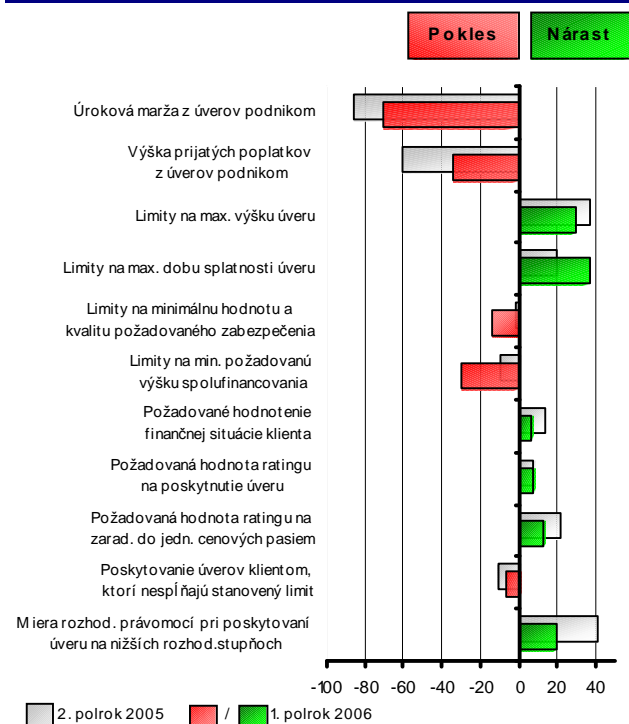

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

V rámci konkrétnych podmienok poskytovania úverov podnikom nenastali v porovnaní s rokom 2005 výraznejšie zmeny. Opäť veľká časť účastníkov trhu konštatovala pokles úrokových marží aj poplatkov spojených s poskytovaním úverov. Pri prijatých poplatkoch však niektoré banky uviedli ich nárast. Zmierňovanie úverových štandardov sa prejavilo

najmä zmiernovaním konkrétnych podmienok týkajúcich sa poskytovaných úverov. Išlo najmä o zvýšenie limitov na maximálny objem a dobu splatnosti úveru, ako aj zníženie minimálnej výšky spolufinancovania projektov. Pri sprísňovaní štandardov banky predovšetkým zvyšovali požadovanú hodnotu ratingu na poskytnutie úveru. To je zmena oproti druhému polroku 2005, kedy banky v prvom rade sprísňovali konkrétne podmienky pri poskytovaných úveroch. Ďalej pokračovala decentralizácia rozhodovacích právomocí súvisiaca so zefektívením celého procesu pridelenia úveru, a to najmä vo viacerých stredne veľkých bankách.

Graf 6 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskytovania úverov podnikom

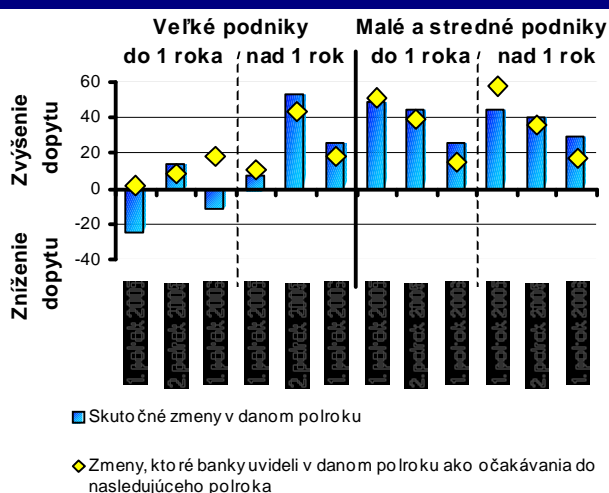
Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Vývoj na strane dopytu

Ako už bolo uvedené, význam vplyvu zmien dopytu pri vysvetľovaní zmien na trhu úverov podnikom sa v prvom polroku 2006 v porovnaní s druhým polrokom 2005 mierne znížil. Týka sa to predovšetkým dopytu po úveroch zo strany veľkých podnikov. Pri týchto úveroch nemožno

hovorí o jednoznačnom trende rastu dopytu po úveroch, ako to bolo konštatované v druhom polroku 2005. Aj pri úveroch malým a stredným podnikom však možno od začiatku roka 2005 zaznamenať postupný pokles čistého percentuálneho podielu bánk, ktoré zaznamenali zvýšenie dopytu. Celkovo bol dopyt v prvom polroku 2006 nižší ako banky očakávali. Očakávania o raste dopytu sa zároveň znížili aj do ďalšieho polroku.

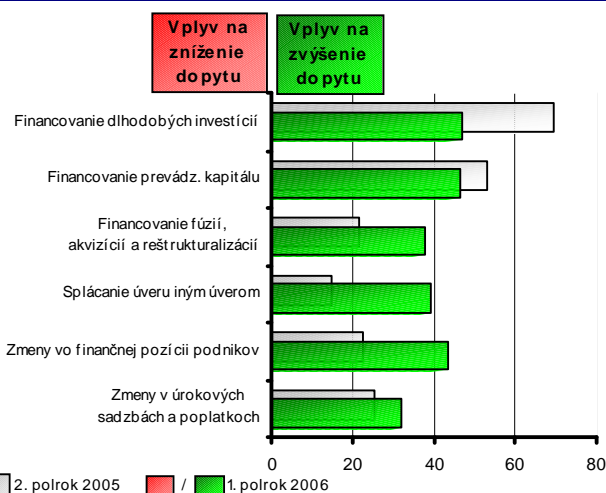
Graf 7 Zmeny v dopyte po úveroch podnikom

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Významným dôvodom rastu dopytu podnikov po úveroch zostáva ako financovanie dlhodobých investícií, tak aj potreba prevádzkového kapitálu. Zmenou oproti druhému polroku 2006 je ďalší nárast významu splácania jedného úveru iným. Na druhej strane niektoré, najmä stredne veľké banky, identifikovali ako faktor prispievajúci k poklesu dopytu nárast úrokových sadzieb a poplatkov. To zrejme súvisí so zvýšením úrokových sadzieb novoposkytovaných úverov nefinančným spoločnostiam od decembra 2005 do júna 2006 o 1 percentuálny bod, finančným spoločnostiam dokonca až o 1,3 percentuálneho bodu.

Graf 8 Faktory vplyvajúce na zmeny v dopyte po úveroch podnikom

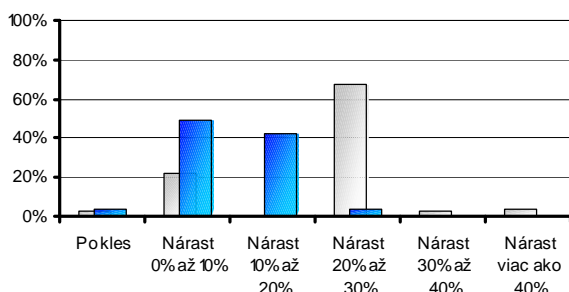
Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Úvery obyvateľstvu

Situácia na trhu úverov obyvateľstvu

V prvom polroku 2006 pokračoval nárast úverov obyvateľstvu. Tieto úvery patrili k najrýchlejšie rastúcim položkám v súvahe bánk. Od decembra 2005 do júna 2006 vzrástol ich objem o 16%, počas druhého polroku 2005 to bolo 20%. V absolútnom vyjadrení je nárast približne rovnaký (asi 27 mld. Sk). Z tohto nárastu predstavujú úvery poskytnuté v cudzej mene asi 2%. Rast úverov obyvateľstvu počas prvého polroku 2006 možno zaznamenať takmer vo všetkých bankách, ktoré retailové úvery poskytujú. Objem úverov čerpaných počas prvého polroku 2006 poskytnutých obyvateľstvu vzrástol v porovnaní s druhým polrokom 2005 o 16%. Najväčší podiel z celkového objemu úverov obyvateľstvu (asi 70%) predstavovali úvery na bývanie.

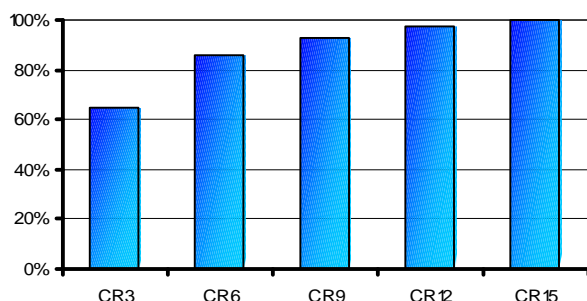
Graf 9 Rozloženie percentuálnej zmeny objemu úverov obyvateľstvu za prvý polrok 2006

Na vodorovnej osi je zobrazená zmena objemu úverov poskytnutých obyvateľstvu. Na zvislej osi je zobrazený podiel bánk v danom stĺpci na celkových úverov poskytnutých obyvateľstvu.

Koncentrácia na trhu retailových úverov sa v prvom polroku 2006 prakticky nezmenila. Pre tento trh je typická dominancia troch najväčších bánk.

Graf 10 Koncentrácia poskytnutých úverov obyvateľstvu v bankovom sektore

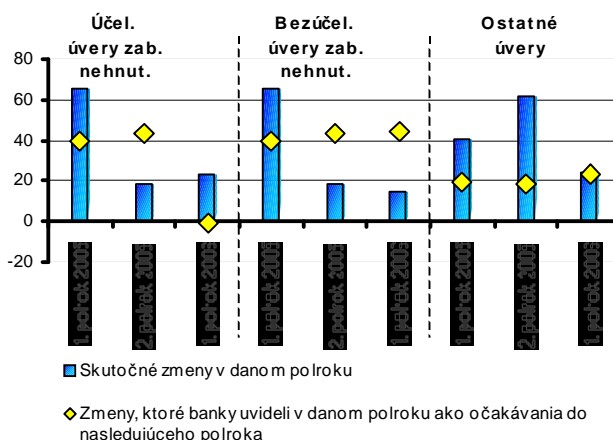
CRk index vyjadruje podiel úverov k bánk s najvyšším poskytnutým objemom úverov obyvateľstvu na celkovom objeme poskytnutých úverov obyvateľstvu.

Vývoj na strane ponuky

Významnou zmenou na trhu úverov obyvateľstvu bolo zvýšenie úrokových sadzieb. Úrokové sadzby na novoposkytované úvery obyvateľstvu vzrástli počas prvého polroka 2006 o 1,4 percentuálneho bodu. Túto zmenu úrokových sadzieb hodnotili ako významný prvok na trhu úverov obyvateľstvu banky s trhovým podielom 41%. Na druhej strane, v porovnaní s druhým polrokom 2005, menej bánk považovalo vplyv nárastu dopytu po úveroch zo strany klientov za významný (ich čistý percentuálny podiel na trhu bol 34%, v druhom polroku 2005 bol 51%). Ďalej pokračoval trend zmiernovania

úverových štandardov na poskytovanie úverov obyvateľstvu. Pri úveroch zabezpečených nehnuteľnosťou bol trhoví podiel bánk, ktoré zmiernovali úverové štandardy v prvom polroku 2006 približne rovnaký ako bánk, ktoré zmiernovali úverové štandardy v druhom polroku 2005. Pri ostatných úveroch zmiernovali banky úverové štandardy menej. Naďalej sa očakáva zmiernovanie úverových štandardov na poskytovanie úverov zabezpečených nehnuteľnosťou. To indikuje dôveru bánk v ďalší rast hodnoty nehnuteľností.

Graf 11 Zmeny úverových štandardov na úvery obyvateľstvu

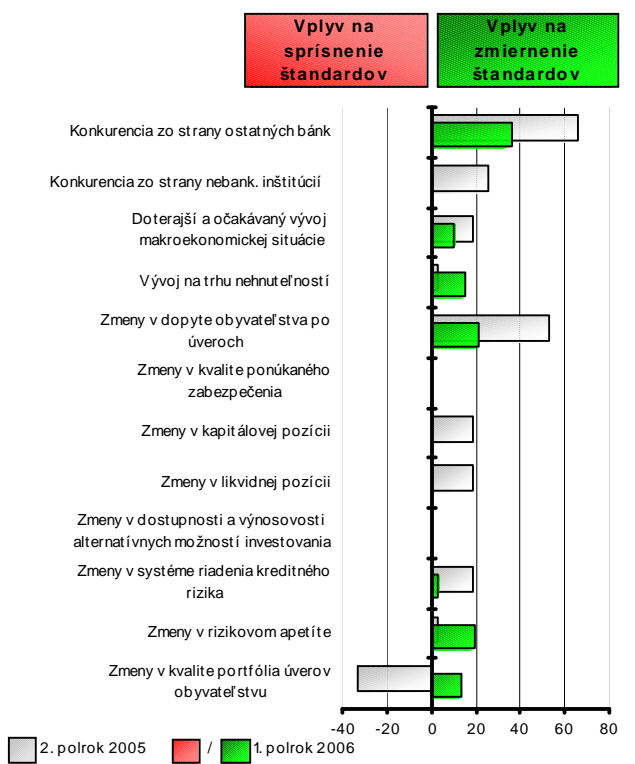
Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov obyvateľstvu.

Najvýznamnejším faktorom vplyvujúcim na zmiernovanie úverových štandardov v sektore obyvateľstva zostala konkurencia v bankovom sektore. Znížil sa však význam konkurencie zo strany nebankových inštitúcií. V bankách, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy, však okrem externých faktorov zohrávali relatívne dôležitú úlohu aj interné faktory. Ide najmä o zmeny v nastavení rizikového apetítu bánk, v systéme riadenia kreditného rizika a vo vývoji kvality úverového portfólia. Podobne ako pri úveroch podnikom sa znížil vplyv makroekonomickej situácie na zmenu úverových štandardov.

S uvedeným rastom úrokových sadzieb sa znížil počet bánk, ktoré ako významnejšiu zmenu v podmienkach poskytovania úverov obyvateľstvu

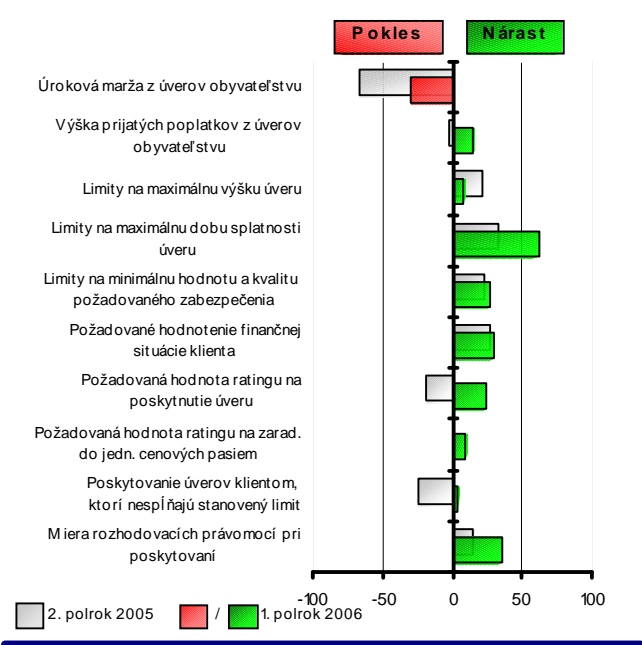
uviedli pokles úrokovej marže. Zmierňovanie úverových štandardov sa opäť prejavilo najmä v zmiernení podmienok a limitov týkajúcich sa konkrétneho úveru. Na druhej strane, v porovnaní s druhým polkom 2005 sa zvýšil význam sprísňovania požadovaného hodnotenia klientov z hľadiska ich finančnej situácie a požadovaného ratingu. Zatiaľ čo v roku 2005 sa v niektorých bankách požadované hodnoty ratingov znížili, v prvom polroku 2006 ich viacero bánk naopak zvýšilo. Trend decentralizácie rozhodovacích právomocí týkajúcich sa schvaľovania úverov, ktorý bolo možné zaznamenať už v roku 2005, naďalej pokračoval vo viacerých bankách.

Graf 12 Faktory vplývajúce na zmeny úverových štandardoch na úvery obyvateľstvu

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Graf 13 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskytovania úverov podnikom

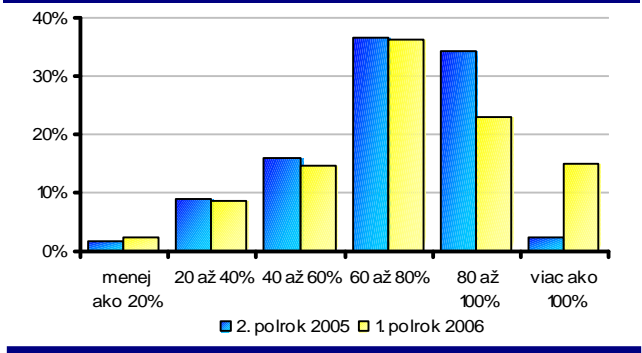

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Zabezpečenie úverov

V rozložení podielu hodnoty úverov k hodnote zabezpečení (tzv. *loan-to-value ratio, LTV*) pre úvery poskytnuté obyvateľstvu na bývanie nastala medzi druhým polkom 2005 a prvým polkom 2006 iba mierna zmena. Znížil sa podiel úverov s hodnotou LTV v intervale 80% až 100% a zvýšil sa podiel úverov s LTV nad 100% (percentuálne podiely sú vyjadrené vzhľadom na objem úverov).

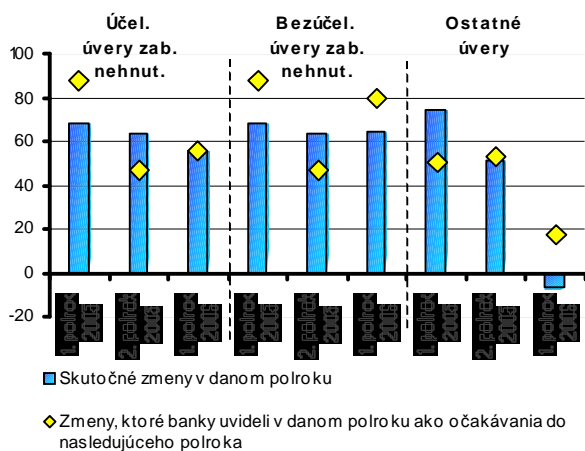
Graf 14 Rozdelenie podielu hodnoty úveru k hodnote zabezp. (úvery na nehnuteľnosti)

Vývoj na strane dopytu

Na trhu úverov viaceré banky identifikovali pokračovanie rastu dopytu, najmä na úveroch zabezpečených nehnuteľnosťou. Nemožno pritom jednoznačne povedať, či rastie dopyt viac po účelových alebo bezúčelových úveroch. Možno však hovoriť o zastavení rastu dopytu po úveroch nezabezpečených nehnuteľnosťou. Sektor očakáva nárast dopytu najmä u bezúčelových úverov zabezpečených nehnuteľnosťou.

Graf 15 Zmeny v dopyte po úveroch obyvateľstvu

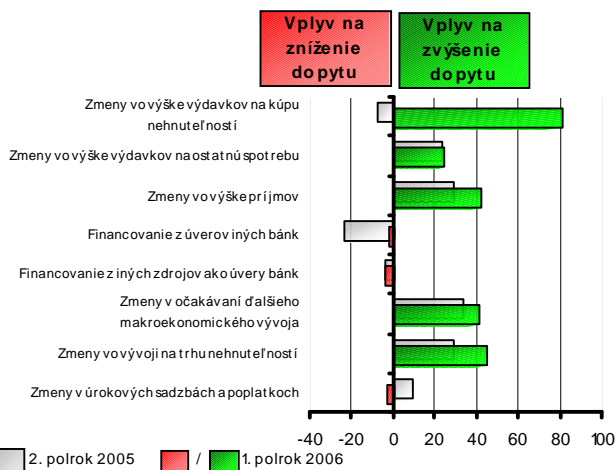

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Vo faktoroch, ktoré mali vplyv na ďalší rast dopytu obyvateľstva po úveroch zabezpečených nehnuteľnosťou, nastala v prvom polroku 2006 v porovnaní s druhým polrokom 2005 relatívne významná zmena. Pomerné veľká časť bánk uviedla ako významný faktor zmeny vývoja na trhu nehnuteľností. Môže to súvisieť s rastom cien nehnuteľností, ktorý núti domácnosti financovať nákup nehnuteľností vyšším objemom úverov.² Okrem zmien na trhu nehnuteľností bol významným faktorom vplyvajúcim na rast dopytu obyvateľstva po úveroch aj nárast príjmov obyvateľstva.

² Ceny nehnuteľností výrazne stúpili najmä v prvom štvrtroku 2006, keď v porovnaní s predošlým štvrtrokom vzrástli o takmer 5,5%, najvýraznejšie v regióne Bratislava, kde stúpili o viac ako 7%. V druhom štvrtroku 2006 bol nárast miernejší. (Zdroj: Národná asociácia realitných agentúr)

Graf 16 Faktory vplyvajúce na zmeny dopytu po úveroch obyvateľstvu

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Úvery developerom

V nadväznosti na súčasný trend vysokého rastu úverov developerom bola do dotazníka jednorazovo zaradená otázka týkajúca sa týchto úverov. Z 19 bánk a pobočiek zahraničných bánk, ktoré vyplnili dotazník, poskytuje úvery developerom 12. V druhom polroku 2006 by sa tento počet mal zvýšiť o ďalšie 2 banky. Na základe výsledkov dotazníka však nemožno jednoznačne povedať, či je trend rastu úverov developerom spôsobený viac vplyvom ponuky zo strany bánk alebo dopytu zo strany klientov. V prvom polroku 2006 zmiernilo kreditné štandardy na poskytovanie úverov developerom 7 bánk a pobočiek zahraničných bánk.³ Očakávaná zmiernenia štandardov počas druhého polroku 2006 sú nižšie. Nárast dopytu developerov po úveroch identifikovalo 10 bánk a pobočiek zahraničných bánk. Niektoré dokonca označili tento nárast za podstatný. Očakávaná do ďalšieho polroka sú približne rovnaké.

³ Z dôvodu chýbajúcich údajov o objeme úverov poskytnutých developerom je namiesto čistého percentuálneho podielu bánk uvedený ich počet.